

ULUSLARARASI HAKEMLİ AKADEMİK SOSYAL BİLİMLER DERGİSİ

Ocak-Şubat-Mart 2012 Sayı: 3 / Cilt: 2 Shoo January- February- March 2012 Volume:03 Issue:02 Kodu:JEL G

www.iibdergisi.com

BANKACILIK SEKTÖRÜNDE REKABET¹

*Safiye EKMEKÇİOĞLU¹ Murat KORKMAZ² Nesrin CEYLAN³
Güran YAHYAĞLU⁴ İrfan GÜNSEL⁵*

¹*Kadir Has Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Ekonomi Bölümü*

²*Güven GRUP Finans Yönetmeni*

³*Kavram Üniversitesi Meslek Yüksek Okulu Muhasebe Finansman Bölümü*

⁴*Çanakkale 18 Mart Üniversitesi Yenice Meslek Yüksek Okulu
Bankacılık Bölümü*

⁵*Yakın Doğu Üniversitesi Hukuk Fakültesi Denizcilik Hukuku*

Özet: Gerçekleştirilen çalışmada 2005-2010 yılları arasındaki toplam mevduat, net faiz geliri/gideri, net dönem kar/zarar, toplam aktifler ile krediler ve alacaklar değişkenleri kullanılarak Türkiye'deki bankaların yapısal durumu incelenmiştir. Bankalar türlerine göre kamu sermayeli, özel sermayeli ve yabancı sermayeli bankalar şeklinde üç gruba ayrılmışlardır. Veriler 2005-2010 yılları arasındaki toplam mevduat, net faiz geliri/gideri, net dönem kar/zarar, toplam aktifler ile krediler ve alacaklar değişkenlerinin ortalamaları alınarak düzenlenmiştir. Her banka için bu değişkenler ayrı ayrı hesaplanarak analiz sonuçları elde edilmiştir. Bankaların yapısal durumlarına ilişkin çıkarımlarda bulunmak üzere dört farklı istatistiksel analiz ve grafiksel gösterimler kullanılmıştır. Türkiye'de faaliyet gösteren finans ve bankacılık sektörü içerisinde yer alan 30 bankaya ait verileri değerlendirilerek "Tek Yönlü Varyans, Çoklu Regresyon, Temel Bileşen ve Çok Boyutlu Ölçekleme Analizleri Kullanılmış ve Anova Modeli Kurulmuştur" Çalışma sonunda kamu bankaları oldukça yüksek başarı sağlarken, özel bankalarda kamu bankalarına yakın oranla başarı sağladıkları tespit edilmiştir. Fakat yabancı sermayeli bankalarda aynı başarı saptanmamıştır.

Anahtar Kelimeler: Banka, Sektör, Mevduat, Kredi, Rekabet, Aktif, Pasif, Gelir, Faiz, Kar, Zarar

COMPETITION IN BANKING SECTOR

Abstract: In the study, the structural situation of banks in Turkey have been analyzed by being used general deposit, net interest income/expense, net period profit/loss, total assets and variables of credits and receivables between the years of 2005-2010. Banks are grouped as public-invested, private-invested and foreign-invested banks according to their types. Data have been arranged by taking the averages of general deposit, net interest income/expense, net period profit/loss, total assets and variables of credits and receivables between the years of 2005-2010. The results of the analysis have been obtained by calculating these variables separately for each bank. Four different statistical analysis and graphical demonstrations have been used for making an inference concerning the structural situations of banks. One-way Analysis of Variance, Multiple Regression Analysis,

¹ Bu çalışma ikinci sırada yer alan yazarın aynı okulda 2011 yılında yaptığı yayınlanmamış yüksek lisans tezinden yararlanılarak hazırlanmıştır.

Principal Component and Multidimensional Scaling Analyses have been used and Anova model has been created by being evaluated the data of 30 banks being in finance and banking sector operating in Turkey. Following the study, it was concluded that while public banks obtained high level of success, private banks gained success at similar level with public banks. However the same success wasn't found in foreign-invested banks.

Key words: Bank, Sector, Deposit, Credit, Competition, Asset, Liability, Income, Interest, Profit, Loss

GİRİŞ

Rekabetçilik

Rekabet kavram olarak, kıt bir şeyi paylaşmak veya bir ödül elde etmek amacıyla belli kural ve kısıtlamalar çerçevesinde temel özgürlüklerin ve insan haklarının garanti altına alındığı ve hiçbir ayrıcalığın, ayrımcılığın olmadığı bir ortamda birden fazla oyuncu arasında oynanan bir oyun veya bir yarış olarak tanımlanabilir.¹

Rekabetin diğer bir tanımı ise; 'Bir pazarda tüketicilerin ilgisini kazanmak için satıcıların birbiri ile yarıştıkları bir mücadele biçimidir. Rekabet içinde birçok tarafın kıt kaynaklar, güç bağımlılık ya da başka amaçlar için aktif olarak yarıştıkları durum' olarak tanımlanabilir.²

Rekabet ayrıca; çok farklı amaçlarla farklı unsurlar vurgulanarak tanımlanabilen ve iktisadi, siyasi ve sosyal boyutları olan bir kavram olarak tanımlanabilir.

Rekabetin Korunması Hakkında Kanun'un "Tanımlar" başlıklı 3. maddesinde, rekabet hukuku açısından birleşme ve devralmanın tanımına yer verilmemiştir. Bununla birlikte, anılan Kanun'un 7. maddesinde ve Rekabet Kurulu'ndan İzin Alınması Gereken Birleşme ve Devralmalar Hakkında Tebliğ'de, birleşme ve devralmaya ilişkin bir tanımlamaya yer verilmemiş, söz konusu mevzuat hükümlerinde birleşme, devralma sayılan ve sayılmayan durumlar ile bunlara bağlanan hukukî sonuçlar düzenlenmiştir.³

Adam Smith, rekabet sürecinin önemini kavrayıp, rekabeti bilimsel düzeyde inceleyen ilk kişi olmuştur. Smith rekabeti alıcılarla satıcılar arasında bir yarış olarak tanımlamış ve kaynakların kısıtlı olmasından ortaya çıktığını belirtmiştir. Adam Smith bu yarışta özgürlük kavramının ve yarıştaki rakip sayısının önemli olduğunu vurgulamıştır.⁴

Dünya literatürde ise rekabetin tanımlanmaları incelendiğinde; Stigler'a göre (1987) rekabet aynı anda elde edilmesi mümkün olmayan bir sey için yapılan yarıştır. Rekabet

1 Erdal Türkan, Rekabet Teorisi Ve Endüstri İktisadi, Ankara, Turhan Kitapevi, 2001, S.1

2 İslamoğlu Ahmet Hamdi, Pazarlama Yönetimi (Stratejik Ve Global Yaklaşım), Beta Yayınları, İstanbul 2000 S.226

3 Erdem, Türk-İsviçre Rekabet Hukuku, S. 15,

4 Vickers, J., 1995: Concepts Of Competition, Oxford Economic Papers, Vol. 47, Pp. 1-23.

bu yarıs içinde her türlü araç ve amaç (kar, promosyon, ödül, ayakta kalmak vs.) kullanımını içermektedir.⁵ Farklı kesimler için bu yarıs farklı boyutlardadır, bu nedenle farklı gruplar için değişik rekabet tanımlamaları yapılabilir. Çalışanlar için rekabet daha verimli, daha iyi firmalarda çalışma, yüksek maaşlar alma ve iyi bir kariyer yapma fırsatlarını sağlar. Müsteriler için rekabet daha iyi ürün, daha düşük fiyat, daha fazla seçenek ve daha iyi bir hizmet demektir.

Rekabetçilik çok boyutlu bir kavramdır.

Üç farklı şekilde tanımlanabilir;

- ülke rekabetçiliği,
- sektör rekabetçiliği
- firma rekabetçiliğidir.

Firma seviyesindeki rekabetçiliği tanımyacak olursak; bir firmanın rakiplerine göre daha üstün üretim, tasarım veya pazarlama yetenekleri olması durumudur.⁶

Rekabetçilik genel anlamda; firmanın stratejik yönetim, insan kaynakları yönetimi, operasyon yönetimi ve teknoloji yönetimi gibi temel süreçlerinin öneminin ve simdiki performanslarının belirlenmesini sağlamaktadır. Rekabetçilik insan kaynakları yönetimi ve operasyon yönetimi gibi geleneksel ve fonksiyonel süreçler arasında denge kuran bir süreç olarak belirtilmektedir.

5 Vickers, J., 1995: Concepts Of Competition, Oxford Economic Papers, Vol. 47, Pp. 1-23.

6 D'cruz, J. And Rugman, A., 1992: New Concepts For Canadian Competitiveness. Kodak, Canada.

Organizasyonların daha etkin yarışma yeteneklerini artırır. Rekabetçilik bağımlı ve bağımsız değişkenler yardımıyla ifade edilebilir. Mevcut varlıkların ve bu varlıkları kazanca dönüştüren süreçlerin birlesimidir.⁷

Rekabet Gücü Ve Önemi

Rekabet gücü terim olarak; bir ülkenin ürettiği mallarda diğer ülkelerin malları ile fiyat, kalite, tasarım, güvenilirlik ve zamanında teslim gibi unsurlarda yarışabilir düzeyde olması demektir. Görelî bir ölçüt olan rekabet gücü, sektörlerin veya ülkelerin birbirine göre mevcut durumlarını ortaya koymaya yarar. Rekabet üstünlüğü yaratan sebepleri ortaya koymaktan ziyade, sonuçta oluşan rekabet gücünü ölçmeyi sağlar.⁸

Genel anlamda rekabet gücü; en rakiplerin birbirlerine karşı bir veya daha fazla alanda üstünlük sağlayabilme durumlarıdır.⁹ Porter'a göre rekabet gücü stratejisinin temelî üstünlüklere kurukömürçü, İmüstur, bu durumda firmaların birbirlerine göre ileride olmaları, rekabetçi avantaj oluşturmaları bu stratejiye göre beklenen bir durumdur. Firmaların birbirine karşı üstünlük sağlayabileceği temel alanlar fiyat, maliyet, kalite gibi

7 Dc, 2001: Destination Competitiveness: Development Of A Model With Application To Australia And The Republic Of Korea. An Australian Govt Report, October.

8 Dpt: 2009.

9 Kömürçü, İdris, 2003, Uluslararası Rekabet Gücünün Eğitim Boyutu: Türkiye Üzerine Bir İnceleme, Muğla Üniversitesi, Sbe, Muğla

rekabetçiliğe temel etkisi olan unsurlardır. Bu durumda rekabet gücü firmaların ulusal ya da uluslararası piyasada rakiplerine oranla daha düşük fiyata, daha kaliteli ve cazip ürün veya hizmetleri sağlayarak rakiplerinden üstün olması şeklinde tanımlanabilir.¹⁰

Rekabet gücü kavramı farklı biçimlerde değerlendirilebilmektedir. Bu ayrımın temeli; firma düzeyinde rekabet gücü, endüstriyel rekabet gücü, ulusal ve uluslar arası düzeyde rekabet gücü kavramı olarak karşımıza çıkmasındandır. Rekabet gücü kavramları;

- firma düzeyinde rekabet gücü
- endüstriyel rekabet gücü
- ulusal ve uluslararası rekabet gücü

olarak üç kısımda inceleyebiliriz.

Firma düzeyinde rekabet gücü; herhangi bir firmanın ulusal ya da global piyasalarda rakiplerine kıyasla düşük maliyette üretimde bulunabilme, (fiyat ve maliyet rekabet gücü), ürünün kalitesi, sunulan hizmet ve ürünün çekiciliği (kalite rekabet gücü) gibi unsurlar açısından rakiplerine denk veya daha üstün bir durumda olma, ayrıca yenilik ve icat yapabilme yeteneğidir. Firma düzeyinde rekabet gücünü belirleyen ana unsurlar; yüksek kalite, düşük maliyet, verimlilik, yenilik ve yaratıcılık olarak belirtilmektedir.

Endüstriyel rekabet gücü; bir endüstrinin rakipleri ile aynı ya da daha ileri seviyede bir verimlilik düzeyine ulaşması, bu verimlilik

10 Şahin, Hüseyin; 2002, Türkiye Ekon Omisi, 7. Baskı, Bursa: Ezgi Kitabevi Yayınları.S.20

düzenini sürdürme yeteneği ya da rakipleri ile aynı ya da rakiplerinden daha düşük maliyette üretme ve satma yeteneği olarak tanımlanmaktadır. Bu tanımlarda dikkat çeken nokta, endüstri düzeyindeki rekabet gücü kavramında verimlilik kavramının önemli bir yere sahip olmasıdır.¹¹

Ulusal (uluslararası) düzeyde rekabet gücü ise bir ülkenin, serbest ve adil piyasa koşulları altında, bir yandan uzun vadede halkının reel gelirini arttırırken; öte yandan, uluslararası piyasaların koşullarına ve standartlarına uygun mal ve hizmetleri üretebilme yeteneğidir. (ADA, 2008 :55)

Literatürde rekabet gücü incelendiğinde; Sharples ve Milham(1990); Cook ve Rendall (1991) rekabet gücünü, ürünün en uygun maliyetlerle üretilip müşteriye en uygun fiyata, en uygun yer ve zamanda teslim edilmesi olarak tanımlanmaktadır. Elde edilen kazancın ise en azından kullanılan kaynakların fırsat maliyeti kadar olması gerekmektedir. Rekabet gücü, işletmelerin kaynak kullanımıyla doğrudan ilgilidir ve rekabetçilikle ilgili yapılan çalışmaların birçoğu kaynak kullanımı konusu üzerine olup kaynak tabanlı teoriler olarak adlandırılmaktadır. Day ve Wensley (1988) yaptıkları çalışmalarda kullanılan kaynakların türlerinin ve kaynakların kullanım yerlerinin rekabet gücü üzerindeki etkilerini araştırmışlardır. Yaptıkları çalışmalar sonucun-

11 Düzgün, R; “Türkiye’nin Uluslararası Rekabet Gücü: Çok Değişkenli İstatistiksel Bir Analiz”, Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, Sayı.23, No. 2, 2007, S. 421-440.

da, çalışanların ve diğer kaynakların rekabet gücü üzerinde doğrudan etkisi olduğunu ve rekabet gücünün bu iki kaynak arasındaki ilişkinin iyi bir şekilde incelenmesiyle açıklanabileceğini belirtmişlerdir.

UYGULAMA VE ANALİZ

VARYANS ANALİZİ

Bankaların türlerine göre toplam mevduat, net faiz geliri/gideri, toplam aktifler ile

krediler ve alacaklar değişkenleri açısından ortalamalarına göre anlamlı bir fark olup olmadığını tespit edebilmek için tek yönlü varyans analizi kullanılmıştır. Tek yönlü varyans analizi çeşitli popülasyon gruplarının ortalamaları arasında farklılık bulunup bulunmadığını tespit edebilmek için kullanılan istatistiksel bir analiz tekniğidir. Analiz öncesinde gruplar arası varyans homojenliği durumuna bakılmalıdır.

Varyans Homojenlik Testi				
	Levene İstatistiği	df1	df2	Anlamlılık
Toplam Mevduat	39,774	2	27	0,000
Net Faiz Geliri/ Gideri	25,732	2	27	0,000
Toplam Aktifler	38,978	2	27	0,000
Krediler ve Alacaklar	47,914	2	27	0,000

Yukarıdaki tabloda Levene varyans homojenlik testi sonuçları gösterilmektedir. Banka türlerine göre toplam mevduat, net faiz geliri/gideri, toplam aktifler ile krediler ve alacaklar değişkenleri için gruplar arası varyans homojenliğini incelemek için Levene istatistiğine ilişkin anlamlılık değerlerine bakılır. Tüm anlamlılık değerleri $0,000 < 0,05$ olduğu için % 95 güvenlilikle gruplar arası varyans değerlerinin homojen olmadığını söyleyebiliriz. Bu durumda varyans homojenliği varsayımı sağlanmadığı

için, klasik ANOVA testi yerine Welch ve Brown-Forsythe testleri kullanılacaktır.

Welch ve Brown-Forsythe testleri ile gerçekleştirilen analize ilişkin istatistiksel hipotez şu şekilde kurulmaktadır:

Ho: ($\mu_1 = \mu_2 = \mu_3$) Banka türlerine göre toplam mevduat, net faiz geliri/gideri, toplam aktifler ile krediler ve alacaklar değişkenleri açısından ortalamalar birbirine eşittir.

H₁: Banka türlerine göre toplam mevduat, net faiz geliri/gideri, toplam aktifler ile kre-

diler ve alacaklar değişkenleri açısından ortalamalarından en az biri farklıdır.

Ortalamaların Eşitliliğine İlişkin Dayanıklı (Robust) Testler					
		İstatistik(a)	df1	df2	Anamlılık
Toplam Mevduat	Welch	6,590	2	4,436	0,047
	Brown-Forsythe	6,517	2	4,922	0,041
Net Faiz Geliri/Gideri	Welch	6,364	2	4,595	0,047
	Brown-Forsythe	5,862	2	6,960	0,032
Toplam Aktifler	Welch	7,740	2	4,477	0,035
	Brown-Forsythe	6,597	2	7,949	0,020
Krediler ve Alacaklar	Welch	43,962	2	7,235	0,000
	Brown-Forsythe	7,744	2	10,584	0,008

Banka tipine göre göre toplam mevduat, net faiz geliri/gideri, toplam aktifler ile krediler ve alacaklar değişkenlerinin ortalamalarının birbirinden farklı olup olmadığı Welch ve Brown-Forsythe testleri ile belirlenmiştir. Bu testler klasik ANOVA testlerine göre daha dayanıklıdır ve varyans homojenliği varsayımını gerektirmemektedir. Yukarıdaki tabloda Welch ve Brown-Forsythe testle-

rinin sonuçları gösterilmektedir. Anamlılık değerleri tüm değişkenler için 0,05'ten düşük olduğu için Ho hipotezi tüm değişkenler açısından reddedilecektir. Buna göre banka türlerine göre toplam mevduat, net faiz geliri/gideri, toplam aktifler ile krediler ve alacaklar değişkenleri açısından ortalamaların birbirinden farklı olduğu söylenebilir.

ULUSLARARASI HAKEMLİ AKADEMİK SOSYAL BİLİMLER DERGİSİ

Ocak-Şubat-Mart 2012 Sayı: 3 / Cilt: 2 Shoo January- February- March 2012 Volume:03 Issue:02 Kodu:JEL G

www.iibdergisi.com

(I) Banka_Tipi	(J) Banka_Tipi	Ortalama Fark	Standart Hata	Anlamlılık	95% Güven Aralığı	
					Üst Sınır	Alt Sınır
Kamusal_Sermayeli_Mevduat_Bankaları	Kamusal_Sermayeli_Mevduat_Bankaları					
	Özel_Sermayeli_Mevduat_Bankaları	26718069,600(*)	9.330.091,495	0,021	3.584.875,70	49.851.263,50
	Yabancı_Sermayeli_Bankalar	42478226,176(*)	8.875.743,920	0,000	20.471.549,69	64.484.902,66
Özel_Sermayeli_Mevduat_Bankaları	Kamusal_Sermayeli_Mevduat_Bankaları	-26718069,600(*)	9.330.091,495	0,021	-49.851.263,50	-3.584.875,70
	Özel_Sermayeli_Mevduat_Bankaları					
	Yabancı_Sermayeli_Bankalar	15760156,576(*)	5.648.488,843	0,025	1.755.193,42	29.765.119,73
Yabancı_Sermayeli_Bankalar	Kamusal_Sermayeli_Mevduat_Bankaları	-42478226,176(*)	8.875.743,920	0,000	-64.484.902,66	-20.471.549,69
	Özel_Sermayeli_Mevduat_Bankaları	-15760156,576(*)	5.648.488,843	0,025	-29.765.119,73	-1.755.193,42
	Yabancı_Sermayeli_Bankalar					
Kamusal_Sermayeli_Mevduat_Bankaları	Kamusal_Sermayeli_Mevduat_Bankaları					
	Özel_Sermayeli_Mevduat_Bankaları	1.284.976,233	625.029,822	0,118	-264.733,76	2.834.686,23
	Yabancı_Sermayeli_Bankalar	2294174,392(*)	594.592,737	0,002	819.930,64	3.768.418,14
Özel_Sermayeli_Mevduat_Bankaları	Kamusal_Sermayeli_Mevduat_Bankaları	-1.284.976,233	625.029,822	0,118	-2.834.686,23	264.733,76
	Özel_Sermayeli_Mevduat_Bankaları					
	Yabancı_Sermayeli_Bankalar	1009198,159(*)	378.396,501	0,033	70.995,18	1.947.401,14
Yabancı_Sermayeli_Bankalar	Kamusal_Sermayeli_Mevduat_Bankaları	-2294174,392(*)	594.592,737	0,002	-3.768.418,14	-819.930,64
	Özel_Sermayeli_Mevduat_Bankaları	-1009198,159(*)	378.396,501	0,033	-1.947.401,14	-70.995,18
	Yabancı_Sermayeli_Bankalar					
Kamusal_Sermayeli_Mevduat_Bankaları	Kamusal_Sermayeli_Mevduat_Bankaları					
	Özel_Sermayeli_Mevduat_Bankaları	28.888.214,200	14.415.847,113	0,131	-6.854.692,14	64.631.120,54
	Yabancı_Sermayeli_Bankalar	54267487,471(*)	13.713.838,437	0,001	20.265.153,86	88.269.821,09

ULUSLARARASI HAKEMLİ AKADEMİK SOSYAL BİLİMLER DERGİSİ

Ocak-Şubat-Mart 2012 Sayı: 3 / Cilt: 2 Shoo January- February- March 2012 Volume:03 Issue:02 Kodu:JEL G

www.iibdergisi.com

Özel Sermayeli Mevduat Bankaları	Kamusal_Sermayeli_Mevduat_Bankaları	-28.888.214,200	14.415.847,113	0,131	-64.631.120,54	6.854.692,14
	Özel_Sermayeli_Mevduat_Bankaları					
	Yabancı_Sermayeli_Bankalar	25379273,271(*)	8.727.433,340	0,019	3.740.320,66	47.018.225,88
Yabancı Sermayeli Bankalar	Kamusal_Sermayeli_Mevduat_Bankaları	-54267487,471(*)	13.713.838,437	0,001	-88.269.821,09	-20.265.153,86
	Özel_Sermayeli_Mevduat_Bankaları	-25379273,271(*)	8.727.433,340	0,019	-47.018.225,88	-3.740.320,66
	Yabancı_Sermayeli_Bankalar					
Kamusal Sermayeli Mevduat Bankaları	Kamusal_Sermayeli_Mevduat_Bankaları					
	Özel_Sermayeli_Mevduat_Bankaları	7.235.405,900	6.603.158,859	0,525	-9.136.582,98	23.607.394,78
	Yabancı_Sermayeli_Bankalar	19221481,059(*)	6.281.604,755	0,013	3.646.759,11	34.796.203,01
Özel Sermayeli Mevduat Bankaları	Kamusal_Sermayeli_Mevduat_Bankaları	-7.235.405,900	6.603.158,859	0,525	-23.607.394,78	9.136.582,98
	Özel_Sermayeli_Mevduat_Bankaları					
	Yabancı_Sermayeli_Bankalar	11986075,159(*)	3.997.588,787	0,015	2.074.382,80	21.897.767,51
Yabancı Sermayeli Bankalar	Kamusal_Sermayeli_Mevduat_Bankaları	-19221481,059(*)	6.281.604,755	0,013	-34.796.203,01	-3.646.759,11
	Özel_Sermayeli_Mevduat_Bankaları	-11986075,159(*)	3.997.588,787	0,015	-21.897.767,51	-2.074.382,80
	Yabancı_Sermayeli_Bankalar					

Hangi banka türleri arasında ne ölçüde farklılıklar olduğunu her değişken açısından gözleyebilmek için Tamhane testi gerçekleştirilmiştir. Tamhane testi, varyans homojenliği varsayımının olmadığı durumlarda ortalamalar arası çoklu karşılaştırmalar gerçekleştirebilmek için kullanılmaktadır. Yukarıdaki tabloda Tamhane testi sonuçları gösterilmektedir. Test sonuçlarına göre toplam mevduat değişkeni açısından tüm banka türleri ortalamaları birbirinden an-

lamlı ölçüde farklıdır. Kamu bankaları özel ve yabancı sermayeli bankalara göre daha yüksek miktarda toplam mevduata sahiptir. Yabancı sermayeli bankalar diğer banka türlerine göre daha az miktarda toplam mevduata sahiptir. Net faiz gelir/gideri açısından tüm banka türleri ortalamaları birbirinden anlamlı ölçüde farklıdır. Kamu bankaları özel ve yabancı sermayeli bankalara göre daha fazla faiz gelir/gider oranına sahiptir. Yabancı sermayeli bankalar diğer banka tür-

ULUSLARARASI HAKEMLİ AKADEMİK SOSYAL BİLİMLER DERGİSİ

Ocak-Şubat-Mart 2012 Sayı: 3 / Cilt: 2 Shoo January- February- March 2012 Volume:03 Issue:02 Kodu:JEL G

www.iibdergisi.com

lerine göre daha az faiz gelir/gider oranına sahiptir. Toplam aktif değişkeni açısından tüm banka türleri ortalamaları birbirinden anlamlı ölçüde farklıdır. Kamu bankaları özel ve yabancı sermayeli bankalara göre daha yüksek miktarda toplam aktife sahiptir. Yabancı sermayeli bankalar diğer banka türlerine göre daha az miktarda toplam aktife sahiptir. Kredi ve alacaklar değişkeni açısından test sonucuna göre anlamlılık değeri 0,525 olduğu için, %5 hata payı ile istatistiksel açıdan kamu bankaları ile özel sermayeli bankalar arasında anlamlı bir fark bulunmamaktadır. Ancak yabancı sermayeli bankalar diğer banka türlerine göre daha az miktarda kredi ve alacaklara sahiptir.

Varyans analizi sonucuna göre kamu bankalarının genel anlamda özel sermayeli ve yabancı sermayeli bankalara göre daha başarılı bir performans çizdiğini söylemek mümkündür. Çünkü diğer bankalara göre kamu bankaları elinde daha yüksek miktarda toplam aktif ve toplam mevduat bulundurmaktadır. Ayrıca faiz gelir/gider oranı açısından diğer banka türlerine göre kamu bankaları

daha başarılıdır. Yabancı sermayeli bankalar, diğer banka türlerine göre daha başarısız gözükmektedir. Özel sermayeli bankalar kamu bankalarına göre daha az başarılı, yabancı sermayeli bankalara göre daha başarılı bir performans sergilemektedir.

ÇOKLU REGRESYON ANALİZİ

Bankalara performansına etki eden toplam mevduat, net faiz geliri/gideri, toplam aktifler, krediler ve alacaklar ve net dönem kar/zarar değişkenleri kullanılarak çoklu regresyon analizi gerçekleştirilmiştir. Toplam mevduat ve net dönem kar/zarar değişkenleri bağımlı değişkenler olarak seçilerek, her iki bağımlı değişken için ayrı ayrı regresyon modelleri kurulmuştur.

Öncelikle net dönem/kar zarar değişkeni bağımlı değişken, net faiz geliri/gideri, toplam aktifler, krediler ve alacaklar değişkenleri ise bağımsız değişkenler olarak seçilerek regresyon modeli kurulmuştur.

ANOVA						
Model	Kareler Toplamı	df	Kareler Ortalaması	F	Anlamlılık	
1	Regresyon	11.568.151.924.215,400	4	2.892.037.981.053,850	78,119	,000(a)
	Kalıntı	925.518.236.717,977	25	37.020.729.468,719		
	Toplam	12.493.670.160.933,400	29			

ULUSLARARASI HAKEMLİ AKADEMİK SOSYAL BİLİMLER DERGİSİ

Ocak-Şubat-Mart 2012 Sayı: 3 / Cilt: 2 Şubat Ocak-February-March 2012 Volume:03 Issue:02 Kodu:JEL G

www.iibdergisi.com

Yukarıdaki tabloda modelin geçerli olup olmadığını sınamak için gerçekleştirilen ANOVA testi sonuçları gösterilmektedir. Test sonucuna göre anlamlılık değeri

$0,000 < 0,05$ olduğu için %5 hata payı ile modelin geçerli olduğu, yani tüm parametre tahminlerinin anlamsız olmadığı sonucuna varılmıştır.

Model	R	R ²	Düzeltilmiş R ²	Tahminin Standart Hatası
1	,962(a)	0,926	0,914	192.407,7167598

Yukarıdaki tabloda bağımsız değişkenleri bağımlı değişken üzerindeki açıklayıcılık oranı ve tahminin standart hatası gösterilmektedir. R² değeri 0,962 olarak hesaplanmıştır. Buna göre bağımsız değişkenler bağımlı değişkenin %96,2'sini açıklamaktadır.

R² değeri son derece yüksek olduğu için kurulan modelin de son derece uygun olduğu söylenebilir. Düzeltilmiş R² ve standart R² değerleri arasında büyük bir farklılık bulunmadığı için değişkenler açısından modelin yeterli olduğunu söylemek mümkündür.

Model	Beta Katsayıları		Standardize Katsayılar	t	Anlamlılık
	B	Standart Hata	Beta		
1	Sabit terim	-30.917,986	46.825,758	-0,660	0,515
	Toplam Mevduat	0,042	0,023	-1,215	0,078
	Net Faiz Geliri/ Gideri	0,699	0,257	1,261	0,012
	Toplam Aktifler	0,045	0,020	1,927	0,035
	Krediler ve Alacaklar	-0,059	0,019	-1,084	-3,135

ULUSLARARASI HAKEMLİ AKADEMİK SOSYAL BİLİMLER DERGİSİ

Ocak-Şubat-Mart 2012 Sayı: 3 / Cilt: 2 Sho January- February- March 2012 Volume:03 Issue:02 Kodu:JEL G

www.iibdergisi.com

Yukarıdaki tabloda kurulan regresyon modeline ilişkin beta katsayıları tahminleri gösterilmektedir. Anlamlılık değerlerine göre sabit terim ve toplam mevduat değişkeni 0,05'ten büyük oldukları için istatistiksel açıdan anlamsızdır. Net faiz gelir/gideri, toplam aktifler ile kredi ve alacaklar değişkenleri %5 hata payı ile anlamlıdır. Sonuç olarak net dönem kar/zarar değişkeni üzerinde net faiz gelir/gideri, toplam aktifler ile kredi ve alacaklar değişkenlerinin etkili olduğu belirlenmiştir. Beta katsayılarına göre ilişkinin yönü ve derecesi de tespit edilebilir. Kredi ve alacaklar değişkeni ile net dönem kar/zarar değişkeni ters orantılı bir ilişkiye sahipken, net faiz gelir/gideri ve toplam aktifler değişkeni doğru orantılı bir ilişkiye sahiptir. Beta değerlerine göre net dönem kar/zarar üzerinde en çok etkili olan

değişken net faiz gelir/gideri iken, en az etkili olan değişken toplam aktifler değişkenidir. Sonuç olarak kurulan çoklu regresyon modeline göre net dönem kar/zarar üzerinde toplam mevduatların bir etkisi bulunmazken, net faiz gelir/gideri, toplam aktifler ile kredi ve alacaklar değişkenleri etkilidir. Net dönem kar/zarar durumunu etkileyen en temel faktörün net faiz gelir/gideri olduğu söylenebilir. Buna göre net faiz/gelir gideri yüksek olan bankaların karlılıklarının da yüksek olacağı beklenir.

Toplam mevduat değişkeni bağımlı değişken olarak seçilmiş ve net faiz geliri/gideri, toplam aktifler, krediler ve alacaklar ve net dönem kar/zarar değişkenleri bağımsız değişkenler olarak seçilerek regresyon modeli kurulmuştur.

ANOVA						
Model		Kareler Toplamı	df	Kareler Ortalaması	F	Anlamlılık
1	Regresyon	10.549.137.346.105.900	4	2.637.284.336.526.470	1.036	,000(a)
	Kalıntı	63.620.873.669.891	25	2.544.834.946.795,68		
	Toplam	10.612.758.219.775.800	29			

Yukarıdaki tabloda modelin geçerli olup olmadığını sınamak için gerçekleştirilen ANOVA testi sonuçları gösterilmektedir. Test sonucuna göre anlamlılık değeri

0,000<0,05 olduğu için %5 hata payı ile modelin geçerli olduğu, yani tüm parametre tahminlerinin anlamsız olmadığı sonucuna varılmıştır.

ULUSLARARASI HAKEMLİ AKADEMİK SOSYAL BİLİMLER DERGİSİ

Ocak-Şubat-Mart 2012 Sayı: 3 / Cilt: 2 Şubat Ocak-February-March 2012 Volume:03 Issue:02 Kodu:JEL G

www.iibdergisi.com

Model	R	R ²	Düzeltilmiş R ²	Tahminin Standart Hatası
1	,997(a)	0,994	0,993	1.595.253,882

Yukarıdaki tabloda bağımsız değişkenleri bağımlı değişken üzerindeki açıklayıcılık oranı ve tahminin standart hatası gösterilmektedir. R² değeri 0,994 olarak hesaplanmıştır. Buna göre bağımsız değişkenler bağımlı değişkenin %99,4'ünü açıklamaktadır. R² değerinin son derece yüksek olması,

bağımsız değişkenler ile bağımlı değişken arasındaki uyumun göstergesidir. Düzeltilmiş R² ve standart R² değerleri arasında büyük bir farklılık bulunmadığı için değişkenler açısından modelin yeterli olduğunu söylemek mümkündür.

Model	Beta Katsayıları		Standardize Katsayılar		t	Anlamlılık
	B	Standart Hata	Beta			
	Sabit Terim	-69.095,521	391.359,320		-0,177	0,861
	Net Faiz Geliri/ Gideri	6,093	2,096	0,377	2,907	0,008
1	Toplam Aktifler	0,810	0,089	1,178	9,055	0,000
	Krediler ve Alacaklar	-0,781	0,098	-0,492	-7,973	0,000
	Net Dönem Karı/Zararı	2,864	1,556	-0,098	-1,841	0,078

Yukarıdaki tabloda modelin parametre tahminleri gösterilmektedir. Bağımlı değişkeni etkileyen bağımsız değişkenleri tespit edebilmek için anlamlılık değerlerine bakacak olursak, net dönem karar/zarar değişkeninin ve sabit terimin toplam mevduat üzerine bir etkisinin olmadığı görülecektir. Sabit terim ve net dönem kar/zarar için anlamlılık değerleri sırasıyla 0,861>0,05 ve 0,078>0,05 olduğu için % 5 hata payı ile sabit terimin ve net dönem/kar zararının toplam mevduat

üzerinde etkisinin olmadığı belirlenmiştir. Net faiz gelir/gideri, toplam aktifler ile kredi ve alacaklar değişkenleri %5 hata payı ile anlamlı olduğu için, toplam mevduat değişkeni üzerinde etkilidir. Kredi ve alacaklar değişkeni ile toplam mevduatlar arasında ters yönlü bir ilişki vardır. Net faiz gelir/gideri ve toplam aktifler değişkenleri ile toplam mevduatlar değişkeni arasında aynı yönlü ilişki bulunmaktadır. Beta tahmin değerlerine göre toplam mevduatlar değişke-

ni üzerinde etkili olan değişkenler sırasıyla net faiz gelir/gideri, toplam aktifler ile kredi ve alacaklardır. Elde edilen model sonucuna net faiz gelir/giderinin toplam mevduat üzerinde son derece etkili olduğu ve toplam mevduat miktarını yüksek tutmak isteyen bankaların da net faiz gelir/giderlerinin yüksek olması gerektiği söylenebilir.

Gerçekleştirilen her iki regresyon analizine göre, net faiz gelir/gider değişkeninin bir bankanın karlılığı ve nakit pozisyonu açısından çok önemli bir yer tuttuğu sonucuna varılmaktadır. Buna göre karlılığını ve mevduat miktarını artırmak isteyen bir banka, her şeyden önce net faiz gelir/gider durumunu iyileştirmelidir.

TEMEL BİLEŞENLER ANALİZİ

Temel bileşenler analizi p değişkeninin varyans yapısını daha az sayıda ve bu değişkenlerin doğrusal bileşenleri olan yeni

değişkenler kullanılarak temsil etme yöntemidir. Bu yöntem, korelasyonlu değişkenleri $p > k$ olmak üzere k adet korelasyonsuz yapılar biçiminde sunmaktadır. Bu analizde temel amaç, daha yüksek boyutlu değişken kümesi yerine daha az boyutlu değişken seti kullanılarak mevcut değişkenliği açıklamaktır. Genel olarak temel bileşenler analizinin üç amacı bulunmaktadır:

Boyut indirgemek

Geleceğe ilişkin tahminler oluşturmak

Veri setini farklı analizlerde kullanabilmek amacıyla uygun şekilde düzenlemek

Değişken kümesine ait gözlemlere ilişkin temel bileşen skorlarına göre gözlemler arasında sıralama gerçekleştirmek

Bankalar bazında toplam mevduat, net faiz gelir/gideri, toplam aktifler ve net dönem kar/zarar değişkenleri kullanılarak temel bileşenler analizi yöntemi ile karşılaştırma yapılmıştır.

Toplam Açıklanan Varyans						
Bileşen	Başlangıç Özdeğerleri			Yüklerin Kareler Toplamı		
	Toplam	Varyans %	Kümülatif %	Total	Varyans %	Kümülatif %
1	3,894	97,346	97,346	3,894	97,346	97,346
2	0,082	2,051	99,397			
3	0,017	0,425	99,822			
4	0,007	0,178	100,000			

ULUSLARARASI HAKEMLİ AKADEMİK SOSYAL BİLİMLER DERGİSİ

Ocak-Şubat-Mart 2012 Sayı: 3 / Cilt: 2 Şubat Ocak- February- March 2012 Volume:03 Issue:02 Kodu:JEL G

www.iibdersisi.com

Yukarıdaki tabloda özdeğer ve temel bileşenin açıklayıcılığına ilişkin özet bilgiler gösterilmektedir. Gerçekleştirilen analiz sonucuna göre tek bir temel bileşen ile toplam mevduat, net faiz gelir/gideri, toplam aktifler ve net dönem kar/zarar değişkenleri %97,346 oranında açıklanabilmektedir. Açıklayıcılığın son derece yüksek olması analizin iyi sonuç verdiğinin göstergesidir.

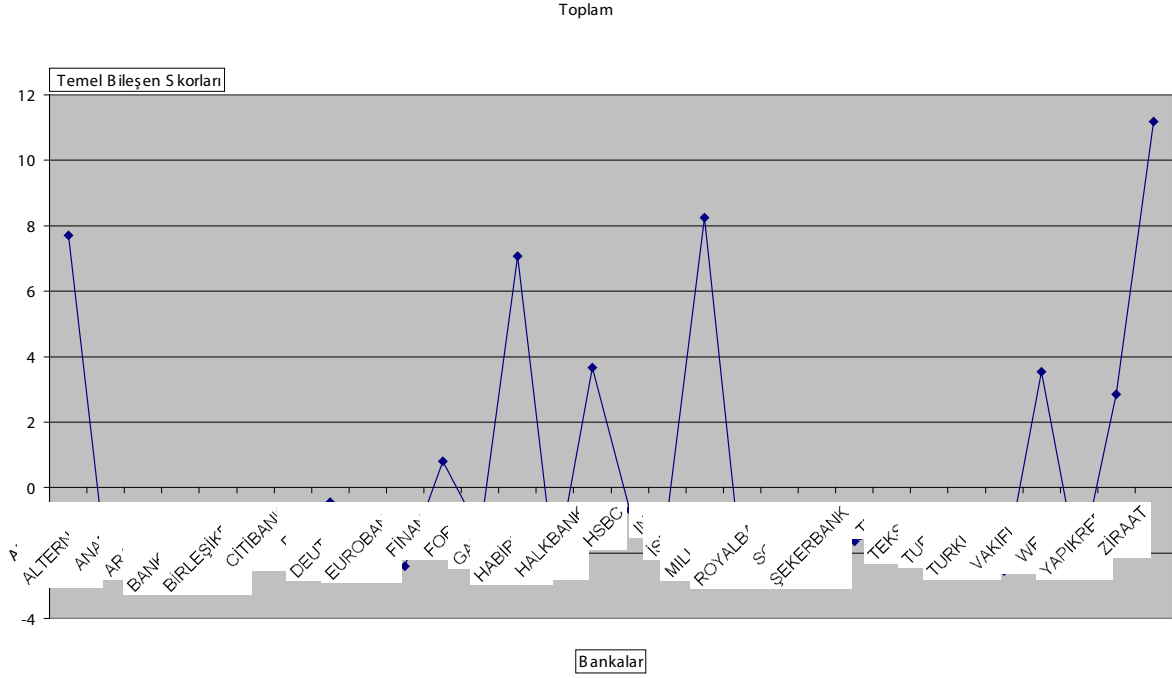
Elde edilen temel bileşenin özdeğeri 3,894 olarak hesaplanmıştır. Temel bileşenler analizi için % 67 ve üzeri açıklayıcılık yeterli olduğundan dolayı analiz uygun sonuç vermektedir. Her banka için elde edilen faktör skorları ile özdeğerin çarpımı sonucunda bankalar bazında temel bileşenler elde edilmiştir.

Bankalar	Temel Bileşen Skorları
Türkiye Cumhuriyeti Ziraat Bankası A.Ş.*	11,19
Türkiye Halk Bankası A.Ş.*	3,66
Türkiye Vakıflar Bankası T.A.O.*	3,54
Türkiye İş Bankası A.Ş.*	8,25
Türkiye Garanti Bankası A.Ş.*	7,07
Akbank T.A.Ş.*	7,71
Yapı ve Kredi Bankası A.Ş.*	2,85
Türk Ekonomi Bankası A.Ş.*	-1,24
Şekerbank T.A.Ş.*	-1,65
Anadolubank A.Ş.*	-2,17
Alternatif Bank A.Ş.*	-2,25
Tekstil Bankası A.Ş.*	-2,34
Turkish Bank A.Ş.*	-2,56
Finans Bank A.Ş.*	0,8
Denizbank A.Ş.*	-0,44
HSBC Bank A.Ş.*	-0,68
ING Bank A.Ş.*	-0,88
Fortis Bank A.Ş.*	-1,37
Citibank A.Ş.*	-1,86
Eurobank Tekfen A.Ş.*	-2,41
Deutsche Bank A.Ş.*	-2,53
Turkland Bank A.Ş.*	-2,55
Millennium Bank A.Ş.*	-2,54
The Royal Bank of Scotland N.V.*	-2,47
Bank Mellat*	-2,59
Arap Türk Bankası A.Ş.*	-2,57
Société Générale (SA)*	-2,61
WestLB AG*	-2,53
Birleşik Fon Bankası A.Ş.*	-2,22
Habib Bank Limited*	-2,62

ULUSLARARASI HAKEMLİ AKADEMİK SOSYAL BİLİMLER DERGİSİ

Ocak-Şubat-Mart 2012 Sayı: 3 / Cilt: 2 Sho January- February- March 2012 Volume:03 Issue:02 Kodu:JEL G

www.iibdergisi.com

Yukarıdaki tabloda her banka için ayrı ayrı temel bileşen skorları elde edilmiştir. Analiz skorlarına göre pozitif değerler taşıyan bankaların toplam mevduat, net faiz gelir/gideri, toplam aktifler ve net dönem kar/zarar değişkenleri açısından negatif değerler taşıyan bankalara göre daha başarılı olduğu kabul edilir. Temel bileşen skorlarını incelediğimizde Türkiye Cumhuriyeti Ziraat Bankası A.Ş.'nin en yüksek temel bileşen skoruna sahip olduğu, Habib Bank Limitet'in ise en düşük temel bileşen skoruna sahip olduğu görülmektedir. Genel olarak bakıldığında Türkiye Cumhuriyeti Ziraat Bankası A.Ş., Türkiye Halk Bankası A.Ş., Türkiye Vakıflar Bankası T.A.O., Türkiye İş Bankası A.Ş., Türkiye Garanti Bankası A.Ş., Akbank T.A.Ş. ve Yapı ve Kredi Bankası A.Ş.'nin diğer bankalara göre daha başarılı bir perfor-

mans gösterdiği görülmektedir. Diğer özel sermayeli ve yabancı sermayeli bankaların temel bileşen skorları negatif olduğu için bu bankalar başarısız bir görünüm sergilemektedir.

ÇOK BOYUTLU ÖLÇEKLEME ANALİZİ

Çok Boyutlu Ölçekleme Analizi, nesnelere arasındaki gizli yapıları yakınlık ölçüleri aracılığı ile ortaya çıkaran çok değişkenli bir boyut indirgeme metodudur. Gizli yapılardan sözcüğü ile anlatılmak istenen, nesnelere birbirleri ile olan karşılıklı ilişkileridir. Bu teknik sayesinde p sayıdaki değişken yerine k sayıda boyut kullanılarak ($p > k$) nesnelere karşılaştırmalı yapısı gözlenebilir.

mektedir. Ç.B.A, nesnelere arasında karşılaştırma yapabilmek için grafiksel gösterimler sunmaktadır. Teorik açıdan inceleyecek olursak, n tane nesne p boyutlu uzayda noktalar kümesi oluşturmaktadır. Bu teknik ile amaçlanan esas şey, bu noktalar kümesini orijinal halini bozmadan daha düşük boyutlu bir uzayda gösterebilmektir.

Bankaların birbirleri ile olan yakınlıkları ve benzerliklerini ortaya koyabilmek için çok boyutlu ölçekleme analizi uygulanmıştır. Toplam mevduat, net faiz gelir/gideri, toplam aktifler, net dönem kar/zarar ve kredi ve alacaklar değişkenleri açısından bankaların performanslarına göre birbirleri arasındaki konumları belirlenmiştir.

İterasyon	S-Stress Değeri	İyileşme
1	0,00972	
2	0,00746	0,00226
3	0,00745	0,00002

Yukarıdaki tabloda Stress tahmin edilen gösterim uzaklıkları ve gerçek gösterim uzaklıkları arasındaki uyum iyiliğinin ölçüsü olan stres istatistiği ve iterasyon sonuçları görülmektedir. Stress istatistiği ilk iterasyonda 0,06179 olarak hesaplanmış ve iterasyon, 0,0002'den daha yüksek bir iyileşmenin elde edilemediği 3. İterasyona ka-

dar sürmüştür. 2. iterasyon sonucu elde edilen 0,00745 stress istatistiği 0,05' den küçük olduğu için tahmini gösterim uzaklıkları ile gerçek gösterim uzaklıkları arasında mükemmel derecede bir uyum iyiliğinin olduğu söylenebilir. Buna göre analizin iki boyut kullanılarak gerçekleştirilebileceğini söyleyebiliriz.

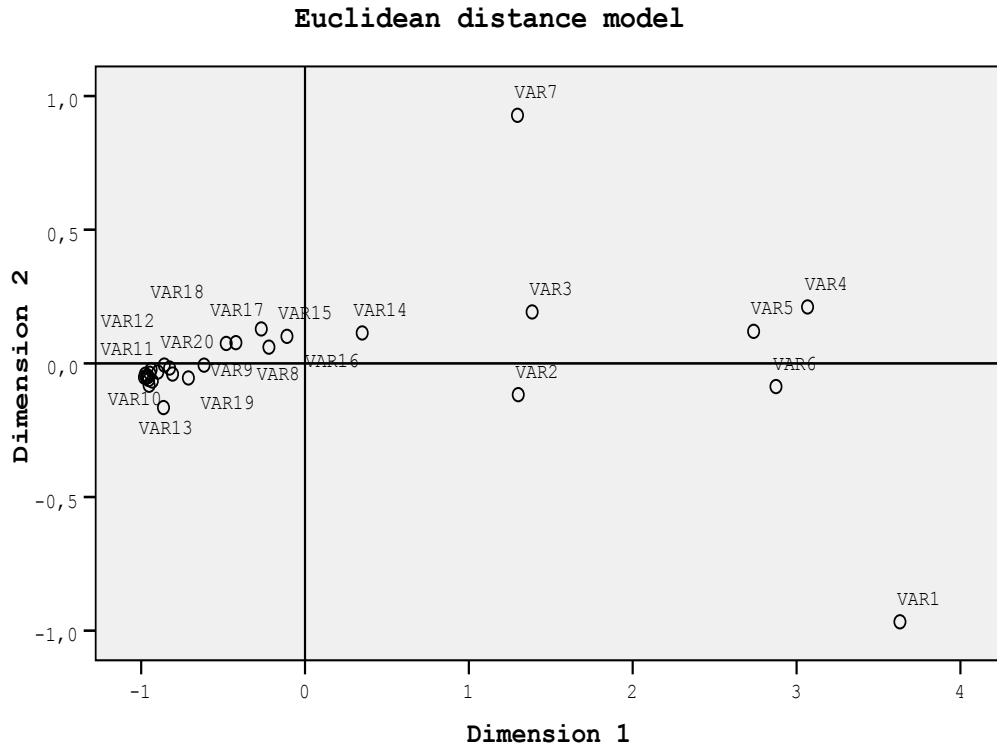
ULUSLARARASI HAKEMLİ AKADEMİK SOSYAL BİLİMLER DERGİSİ*Ocak-Şubat-Mart 2012 Sayı: 3 / Cilt: 2 Şubat Ocak-February-March 2012 Volume:03 Issue:02 Kodu:JEL G*www.iibdergisi.com

BANKALAR	1. BOYUT	2. BOYUT
Türkiye Cumhuriyeti Ziraat Bankası A.Ş.*	-3,6309	0,9671
Türkiye Halk Bankası A.Ş.*	1,3014	-0,1171
Türkiye Vakıflar Bankası T.A.O.*	1,3863	0,1923
Türkiye İş Bankası A.Ş.*	3,0673	0,2111
Türkiye Garanti Bankası A.Ş.*	2,7379	0,1196
Akbank T.A.Ş.*	2,8746	-0,0869
Yapı ve Kredi Bankası A.Ş.*	1,2969	0,9281
Türk Ekonomi Bankası A.Ş.*	-0,4215	0,0774
Şekerbank T.A.Ş.*	-0,616	-0,0066
Anadolubank A.Ş.*	-0,808	-0,0401
Alternatif Bank A.Ş.*	-0,8266	-0,0176
Tekstil Bankası A.Ş.*	-0,8588	-0,0062
Turkish Bank A.Ş.*	-0,9581	-0,0494
Finans Bank A.Ş.*	0,3491	0,1138
Denizbank A.Ş.*	-0,1099	0,1012
HSBC Bank A.Ş.*	-0,2205	0,0607
ING Bank A.Ş.*	-0,2666	0,1288
Fortis Bank A.Ş.*	-0,4808	0,0744
Citibank A.Ş.*	-0,7116	-0,0548
Eurobank Tekfen A.Ş.*	-0,8981	-0,0327
Deutsche Bank A.Ş.*	-0,9512	-0,0819
Turkland Bank A.Ş.*	-0,9467	-0,037
Millennium Bank A.Ş.*	-0,9387	-0,0236
The Royal Bank of Scotland N.V.*	-0,9318	-0,0664
Bank Mellat*	-0,9685	-0,0524
Arap Türk Bankası A.Ş.*	-0,9597	-0,0486
Société Générale (SA)*	-0,9744	-0,0407
WestLB AG*	-0,9538	-0,0605
Birleşik Fon Bankası A.Ş.*	-0,8634	-0,1654
Habib Bank Limited*	-0,9796	-0,0522

Yukarıdaki tabloda her banka için 1. ve 2. boyutlara ilişkin koordinat değerleri gösterilmektedir. Buna göre Türkiye Cumhuriyeti Ziraat Bankası A.Ş, Türkiye Halk Bankası A.Ş, Türkiye Vakıflar Bankası T.A.O, Türkiye İş Bankası A.Ş, Türkiye Garanti Bankası A.Ş, Akbank T.A.Ş ve Yapı ve Kredi Bankası A.Ş'nin 1. boyutta yüksek pozitif değerler aldıkları için 1. boyut açısından

önemlidir. 2. boyutta ise Türkiye Cumhuriyeti Ziraat Bankası A.Ş, Yapı ve Kredi Bankası A.Ş ve Türkiye İş Bankası A.Ş diğer bankalara göre daha yüksek pozitif değerler aldığından 2. boyut açısından önemlidir. Her iki boyut içinde yabancı sermayeli ve özel sermayeli bankaların büyük bir kısmı negatif değerler aldığı için boyutlar açısından önemsizdir.

Derived Stimulus Configuration

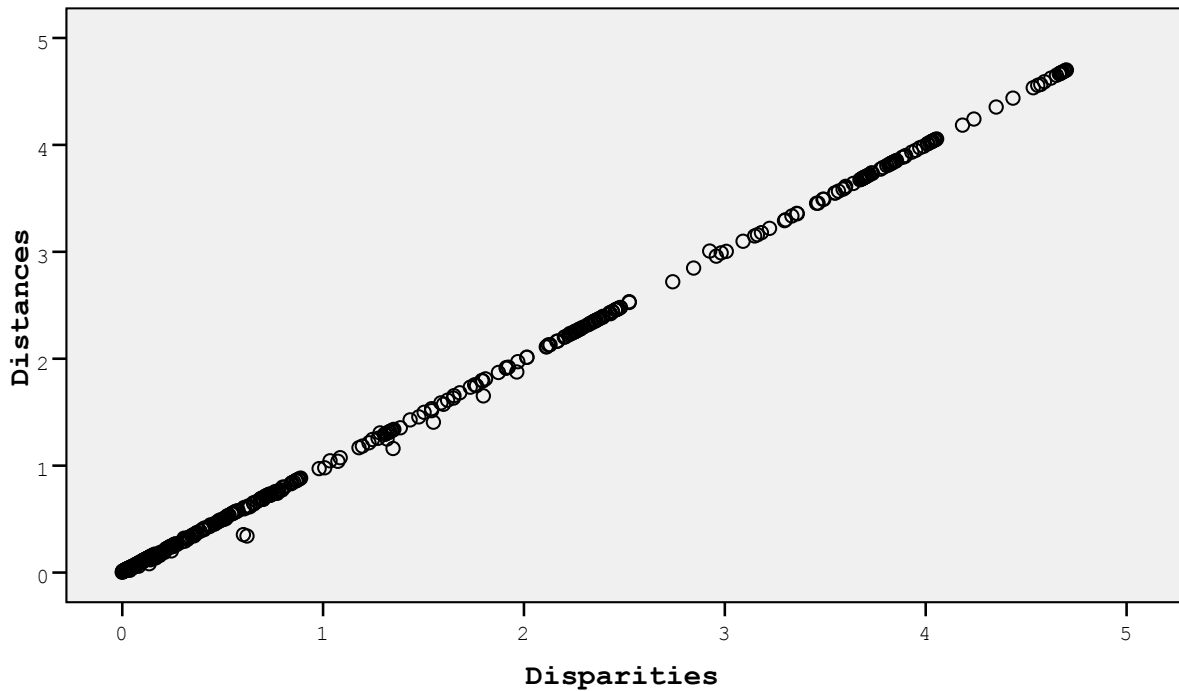

Yukarıdaki grafikte bankaların birbirlerine göre konumları gösterilmektedir. İki boyutlu grafiğe göre Türkiye Cumhuriyeti Ziraat Bankası A.Ş, Türkiye Halk Bankası A.Ş, Türkiye Vakıflar Bankası T.A.O, Türkiye İş Bankası A.Ş, Türkiye Garanti Bankası A.Ş, Akbank T.A.Ş ve Yapı ve Kredi Bankası A.Ş'nin diğer bankalara göre farklı konumlarda bulunduğunu söyleyebiliriz. Bu bankalar arasından Türkiye Cumhuriyeti Ziraat Bankası A.Ş ve Yapı ve Kredi Bankası A.Ş diğerlerine göre daha ayrı bir konumda bulunmaktadır. Yabancı sermayeli bankalar kendi içerisinde son derece

homojen bir yapıda bulunmakta ve benzer özellikler taşıdıkları görülmektedir. Özel sermayeli bankalar kendi aralarında nispeten daha ayrık bir yapıda bulunmaktadır. Her iki boyutta da pozitif yüklerle sahip olan Finansbank A.Ş, Türkiye Vakıflar Bankası T.A.O, Türkiye İş Bankası A.Ş, Türkiye Garanti Bankası A.Ş ile Yapı ve Kredi Bankası A.Ş'nin toplam mevduat, net faiz gelir/gideri, toplam aktifler, net dönem kar/zarar ve kredi ve alacaklar değişkenleri açısından diğer bankalara göre daha istikrarlı bir konumda oldukları görülmektedir.

Scatterplot of Linear Fit

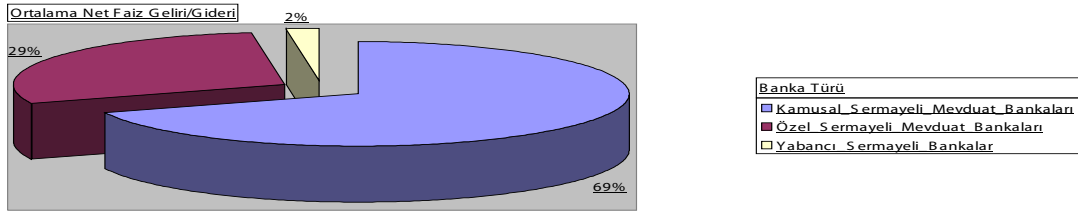
Euclidean distance model

Yukarıdaki grafikte farklılıklar ve uzaklıklar arasındaki ilişkinin doğrusal olduğu görülmektedir. Bu da elde edilen tahmini uzaklık değerlerinin gerçek değerler ile son derece tutarlı olduğunun ve analizin geçerli olduğunun göstergesidir.

GRAFİKLER

Aşağıda bankaların türlerine göre ortalama net faiz gelir gideri yüzdesel değerlerine ilişkin grafik gösterilmektedir. Bu grafiğe göre kamu bankaları arasındaki ortalama net faiz gelir/gideri içerisinde en büyük payı % 69 ile kamu bankaları almaktadır. Kamu bankalarından sonra % 29 oran ile özel sermayeli bankalar ve % 2 ile yabancı sermayeli bankalar gelmektedir.

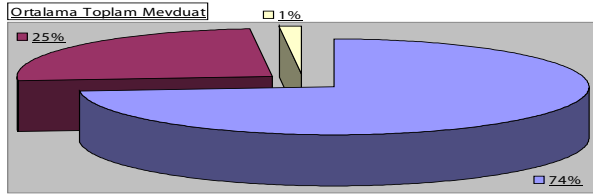
Aşağıdaki grafikte bankaların türlerine göre ortalama toplam mevduat edeğerlerine ilişkin grafik gösterilmektedir. Ortalama toplam mevduat içerisindeki en büyük pay %

69 ile kamu bankalarına aittir. Özel sermayeli bankalar ortalama toplam mevduat içerisinde % 25 ve yabancı sermayeli bankalar % 1'lik pay oranına sahiptir.

ULUSLARARASI HAKEMLİ AKADEMİK SOSYAL BİLİMLER DERGİSİ

Ocak-Şubat-Mart 2012 Sayı: 3 / Cilt: 2 Sho January- February- March 2012 Volume:03 Issue:02 Kodu:JEL G

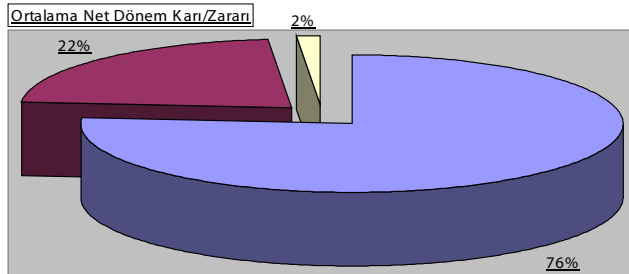
www.iibdergisi.com

Banka Türü
Kamusal Sermayeli Mevduat Bankaları
Özel Sermayeli Mevduat Bankaları
Yabancı Sermayeli Bankalar

Aşağıdaki grafikte bankaların türlerine göre ortalama net dönem kar/zarar edeğerlerine ilişkin grafik gösterilmektedir. Ortalama net dönem kar/zarar içerisindeki en büyük payı

% 76 ile kamu bankaları almaktadır. Özel sermayeli bankalar ortalama toplam mevduat içerisinde % 22 ve yabancı sermayeli bankalar % 2'lik pay oranına sahiptir.

Banka Türü
Kamusal Sermayeli Mevduat Bankaları
Özel Sermayeli Mevduat Bankaları
Yabancı Sermayeli Bankalar

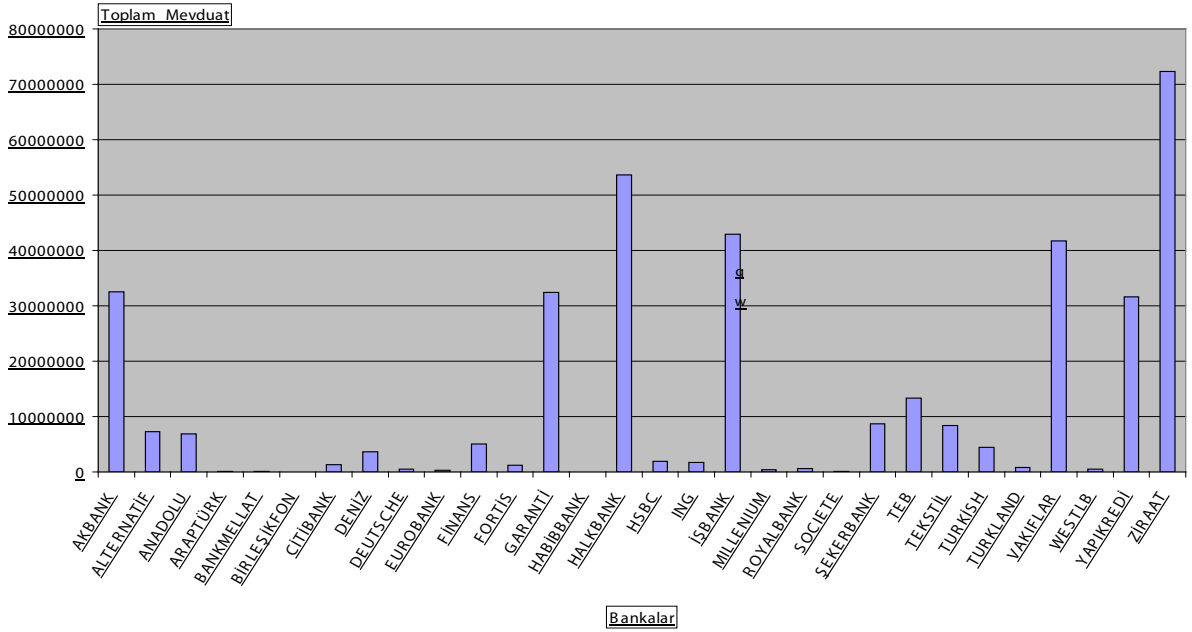
ULUSLARARASI HAKEMLİ AKADEMİK SOSYAL BİLİMLER DERGİSİ

Ocak-Şubat-Mart 2012 Sayı: 3 / Cilt: 2 Sho January- February- March 2012 Volume:03 Issue:02 Kodu:JEL G

www.iibdergisi.com

Aşağıdaki grafikte tüm bankalara ilişkin toplam mevduat değerlerine ait çubuk grafiği gösterilmektedir. Bu grafiğe göre en yüksek toplam mevduata sahip banka Ziraat bankasıdır. Ziraat bankasını Halk bankası, İş bankası ve Vakıflar bankası takip etmek-

tedir. Özel sermayeli bankalar arasında Yapı ve Kredi Bankası, Garanti Bankası ve Akbank toplam mevduat değerleri açısından nispeten daha başarılı bir görünüm sergilemektedir.

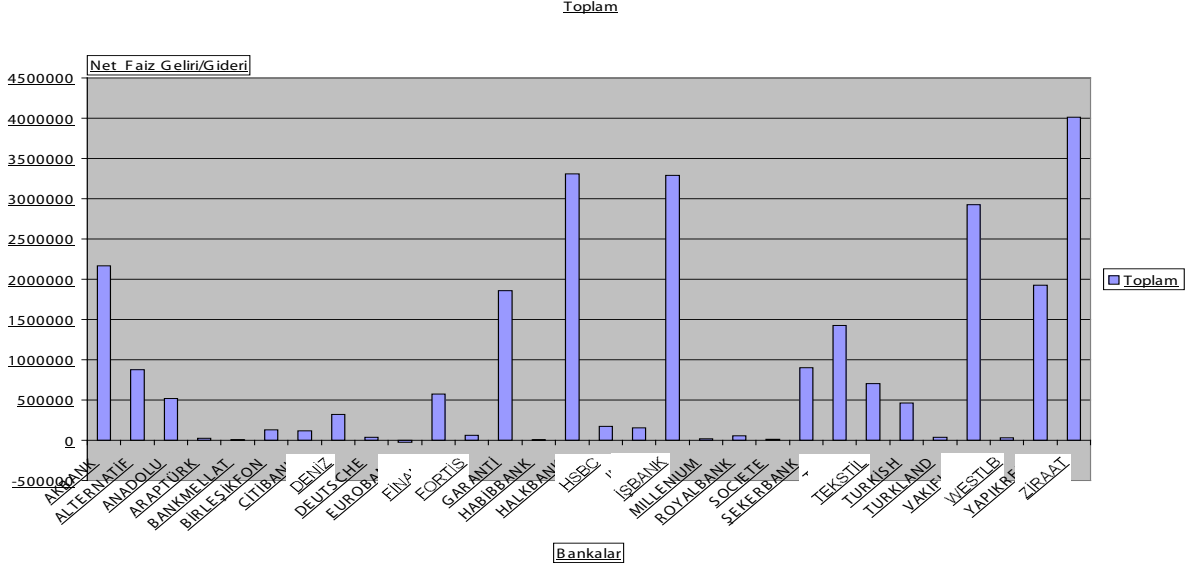
Aşağıdaki grafikte tüm bankalara ilişkin net faiz gelir/gider değerlerine ait çubuk grafiği gösterilmektedir. Grafikteki değerlere göre en yüksek net faiz gelir/gider değerlerine sahip banka Ziraat bankasıdır. Ziraat bankasını Halk bankası, İş bankası ve Vakıflar

bankası takip etmektedir. Özel sermayeli bankalar arasında Yapı ve Kredi Bankası, Garanti Bankası ve Akbank toplam mevduat değerleri açısından nispeten daha başarılı bir görünüm sergilemektedir.

ULUSLARARASI HAKEMLİ AKADEMİK SOSYAL BİLİMLER DERGİSİ

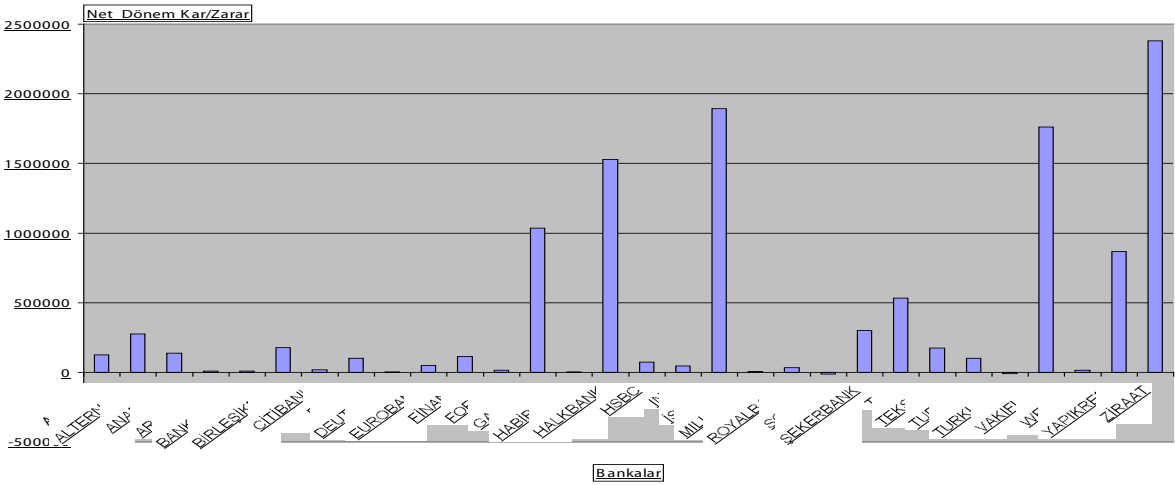
Ocak-Şubat-Mart 2012 Sayı: 3 / Cilt: 2 Sho January- February- March 2012 Volume:03 Issue:02 Kodu:JEL G

www.iibdergisi.com

Aşağıdaki grafikte tüm bankalara ilişkin net dönem kar/zarar değerlerine ait çubuk grafiği gösterilmektedir. Grafikteki değerlere göre en yüksek net dönem kar/zarar değerlerine sahip banka Ziraat bankasıdır. Ziraat bankasını İş bankası, Vakıflar bankası ve

Halk bankası takip etmektedir. Özel sermayeli bankalar arasında İş bankası, Yapı ve Kredi bankası ile Garanti bankası net dönem kar zarar değerleri açısından diğer yabancı ve özel sermayeli bankalara göre daha başarılıdır.

TARTIŞMA VE SONUÇ

Tek yönlü varyans analizi bankaların türlerine göre toplam mevduat, net faiz geliri/gideri, toplam aktifler ile krediler ve alacaklar değişkenlerinin ortalamaları açısından farklılık gösterip göstermediğini tespit edebilmek üzere gerçekleştirilmiştir. Kullanılan test sonuçlarına göre grup ortalamalarının anlamlı ölçüde farklılık gösterdikleri belirlenmiştir. Gerçekleştirilen analiz sonucunda kamu bankalarının özel sermayeli ve yabancı sermayeli bankalara göre daha yüksek ortalama toplam mevduat, net faiz geliri/gideri, toplam aktif değerlerine sahip oldukları tespit edilmiştir. Sadece kredi ve alacaklar değişkenine göre kamu ve özel sermayeli bankalar arasında anlamlı bir farklılık bulunmamıştır. Yabancı sermayeli bankalar diğer banka türlerine göre toplam mevduat, net faiz geliri/gideri, toplam aktifler ile krediler ve alacaklar değişkenleri açısından daha düşük ortalama değerlerine sahiptir. Sonuç olarak kamu bankalarının özel sermayeli ve yabancı sermayeli bankalara göre daha yüksek toplam mevduat, net faiz geliri/gideri, toplam aktifler ile krediler ve alacaklar değerlerine söylenebilir. Özel sermayeli bankalar kullanılan değişkenlerin ortalama değerleri için yabancı sermayeli bankalara göre daha yüksek ortalama değerlerine sahiptir. Bu durumda yabancı sermayeli bankaların düşük bir performans göstererek daha düşük toplam mevduat, net faiz geliri/gideri, toplam aktifler ile krediler ve alacaklar değerlerine

sahip oldukları söylenebilir.

Çoklu regresyon analizi, her banka için toplam mevduat, net faiz geliri/gideri, toplam aktifler, krediler ve alacaklar ve net dönem kar/zarar değişkenleri kullanılarak bankacılık sistemi üzerinde etkili olduğu düşünülen iki bağımlı değişken için ayrı ayrı iki farklı model kullanılarak gerçekleştirilmiştir. Her iki modelin anlamlılığın, gücünü ve parametre tahminlerini elde edebilmek için F testi, t-testi uygulanmış ve R² değerleri hesaplanmıştır.

Kullanılan bağımlı değişkenler toplam mevduat ve net dönem kar/zarar değişkenleridir. Kurulan ilk regresyon modelinde net dönem kar/zarar değişkeni bağımlı değişken seçilmiş ve model F testi sonucuna göre anlamlı bulunmuştur. Model % 92,6 oranında açıklayıcılığa sahip olduğu için son derece uygundur. Bağımsız değişkenlere ilişkin parametre tahminlerine göre net faiz gelir/gideri, toplam aktifler ile kredi ve alacaklar değişkenlerinin net dönem kar/zarar üzerinde etkili olduğu saptanmıştır. Etki durumuna göre net dönem kar/zarar üzerinde en etkili değişken net faiz gelir/gideri olarak tespit edilmiştir. Kurulan ikinci regresyon modelinde toplam mevduat değişkeni bağımlı değişken seçilmiş ve model F testi sonucuna göre anlamlı bulunmuştur. Model % 99,4 oranında açıklayıcılığa sahip olduğu için son derece uygundur. Bağımsız değişkenlere ilişkin parametre tahminlerine göre net faiz gelir/gideri, toplam aktifler ile kredi ve alacaklar değişkenlerinin toplam mevduat üzerinde etkili olduğu saptanmıştır. Etki

durumuna göre toplam mevduat üzerinde en etkili değişken net faiz gelir/gider olarak tespit edilmiştir.

Kurulan her iki regresyon modeline göre net faiz gelir/gider değişkeninin bankacılık sistemi açısından son derece önemli olduğu sonucuna varılmaktadır. Bankaların yapısal durumlarını daha iyi seviyeye getirmeleri için daha yüksek miktarda net faiz gelir/gideri elde etmeleri gerekmektedir. Buna göre bankaların faiz oranlarını optimum seviyede düzenleyerek maksimum net faiz gelir/giderine ulaşmaları beklenir.

Temel bileşenler analizi, her bankanın ayrı ayrı performans durumunu belirlemek üzere gerçekleştirilmiştir. Bunun için toplam mevduat, net faiz gelir/gideri, toplam aktifler ve net dönem kar/zarar değişkenleri kullanılmış tek gerçekleştirilen analiz sonucunda tek bir temel bileşen elde edilmiştir. Tek bir temel bileşen tüm değişkenliğin % 97,346'sını açıklamaktadır. Bu oran son derece yüksek olduğu için analizin yeterli ve güvenilir olduğu görülmektedir. Elde edilen özdeğerler ile temel bileşen analizi sonucu hesaplanan faktör skorlarının çarpımı sonucu her banka için ayrı ayrı temel bileşen skorları elde edilmiştir.

Temel bileşen skorlarına göre en başarılı bankalar Türkiye Cumhuriyeti Ziraat Bankası A.Ş., Türkiye Halk Bankası A.Ş., Türkiye Vakıflar Bankası T.A.O, Türkiye İş Bankası A.Ş., Türkiye Garanti Bankası A.Ş., Akbank T.A.Ş ve Yapı ve Kredi Bankası A.Ş olarak tespit edilmiştir. Yabancı sermayeli

bankalar düşük ve negatif temel bileşen skorlarına sahip oldukları için başarısız bir görünüm sergilemektedir. Sonuç olarak kamu bankalarının başarılı, özel ve yabancı sermayeli bankaların nispeten daha başarısız oldukları sonucuna varılmaktadır. Ancak belli başlı özel sermayeli bankaların ayrı tutularak diğerlerine göre son derece başarılı oldukları görülmektedir.

Çok boyutlu ölçekleme analizi ile bankaların birbirleri arasındaki benzerlik ve yakınlık durumları ölçülmüştür. Bu analizde toplam mevduat, net faiz gelir/gideri, toplam aktifler, net dönem kar/zarar ve kredi ve alacaklar değişkenleri kullanılmıştır. Analizin ilk aşamasında gerçekleştirilen stres testinde ikinci iterasyon için test istatistiği $0,00745 < 0,05$ olarak hesaplanmıştır. Bu nedenle iki boyut analiz için yeterli bulunmuştur. Gözlemler arası hesaplanan tahmin uzaklıklar ile gerçek uzaklıklar arasındaki uyumu ölçmek için çizilen serpilme diyagramında doğrusallık gözlemlendiği için analizin başarılı sonuç verdiği belirlenmiştir.

Her iki boyut için bankalara göre ayrı ayrı koordinat değerleri hesaplanmış ve bankaların konumları iki boyutlu grafikte gösterilmiştir. Bu grafiğe göre Türkiye Cumhuriyeti Ziraat Bankası A.Ş., Türkiye Halk Bankası A.Ş., Türkiye Vakıflar Bankası T.A.O, Türkiye İş Bankası A.Ş., Türkiye Garanti Bankası A.Ş, Akbank T.A.Ş ve Yapı ve Kredi Bankası A.Ş benzer yapıdadırlar. Kamu bankaları arasında Ziraat Bankası ve özel sermayeli bankalar arasından Yapı ve Kredi Bankası ayrılmaktadırlar. Özel sermayeli

bankalar arasından Finansbank A.Ş., Türkiye Vakıflar Bankası T.A.O, Türkiye İş Bankası A.Ş., Türkiye Garanti Bankası A.Ş ile Yapı ve Kredi Bankası A.Ş her iki boyutta da pozitif yükler taşıdıkları için nispeten başarılı oldukları tespit edilmiştir. Yabancı sermayeli bankaların büyük çoğunluğu negatif yükler taşıdıkları için nispeten başarısız oldukları belirlenmiştir. Yabancı sermayeli bankalar kendi aralarında diğer banka türlerine göre daha homojen yapıdadır. Özel sermayeli bankaların bazı başarılı bankalar hariç kendi içerisinde benzer yapıda oldukları söylenebilir.

Grafiksel gösterimlerde pasta ve çubuk grafikleri kullanılarak hem bankalar için ayrı ayrı, hem banka türlerine göre gruplara göre karşılaştırmalar yapılmıştır. Pasta grafiklerinde toplam mevduat değerleri, net dönem kar/zarar ve net faiz gelir/gider değerlerine göre banka türleri için kendi aralarında almış oldukları pay oranları yüzdesel olarak gösterilmiştir. Her üç değişken için de elde edilen pay oranlarına kamu bankaları diğer bankalara göre daha yüksek oranda toplam mevduat değerleri, net dönem kar/zarar ve net faiz gelir/gidere sahiptir. Özel sermayeli bankalar, yabancı sermayeli bankalara göre daha yüksek oranda toplam mevduat değerleri, net dönem kar/zarar ve net faiz gelir/gidere sahiptir. Buna göre kamu bankalarının özel sermayeli bankalara göre, özel sermayeli bankaların da yabancı sermayeli bankalara göre daha başarılı oldukları sonucuna varılmaktadır.

Elde edilen çubuk grafiklerinde her banka için ayrı ayrı toplam mevduat değerleri, net dönem kar/zarar ve net faiz gelir/gider değerleri gösterilmiştir. Bu grafiklere göre en başarılı banka her üç değişken için en yüksek değere sahip olan Ziraat bankasıdır. Halk bankası ve Vakıflar bankası da yüksek toplam mevduat değerleri, net dönem kar/zarar ve net faiz gelir/gider değerlerine sahip oldukları için son derece başarılıdır. Garanti bankası, Yapı ve Kredi bankası, İş bankası ve Akbank da yüksek toplam mevduat değerleri, net dönem kar/zarar ve net faiz gelir/gider değerlerine sahiptir. Buna göre tüm kamu bankaları ve belirli özel sermayeli bankalar toplam mevduat değerleri, net dönem kar/zarar ve net faiz gelir/gider değerlerine sahip oldukları için son derece başarılı performans sergilemektedirler. Yabancı sermayeli bankalar ise düşük toplam mevduat değerleri, net dönem kar/zarar ve net faiz gelir/gider değerlerine sahip oldukları için başarısız bir görünüm sergilemektedirler.

Gerçekleştirilen analiz sonuçları ve grafiksel gösterimlere göre kamu bankalarının son derece başarılı oldukları tespit edilmiştir. Bazı özel sermayeli bankaların da başarılı olduğu, ancak yabancı sermayeli bankaların başarısız performans gösterdikleri belirlenmiştir. Tüm bankalar arasından Ziraat bankasının her anlamda en güçlü mali ve finansal yapıya sahip olduğu söylenebilir. Garanti bankası, İş bankası, Akbank ve Yapı ve Kredi bankasının güçlü bir yapıya sahip olduğu söylenebilir. Tüm kamu ve belirli özel sermayeli bankaların başarılı olmaları

rındaki en temel etken, bankacılık yapısı üzerinde etkili olan net dönem kar/zarar ve net faiz gelir/gider değerleri açısından yüksek değerlere sahip olmalarıdır. Özellikle yüksek net faiz gelir/gider değerlerine sahip olan bankaların her bakımdan güçlü bir yapıya sahip oldukları sonucuna varılmaktadır. Bankaların genel görünümüne göre yüksek net faiz gelir/gider, net dönem kar/zarar ve toplam mevduat değerlerine sahip olan bankaların başarılı bir yapıda olacakları, bu nedenler güçlü bir yapıya kavuşmak isteyenlerin bu değişkenleri yüksek seviyede tutmaları gerekeceği söylenebilir.

KAYNAKLAR

ERDAL TÜRKAN, REKABET TEORİSİ VE ENDÜSTRİ EKONOMİSİ, (2001).

Ankara, Turhan Kitapevi, S.1

İSLAMOĞLU AHMET HAMDİ, PAZARLAMA YÖNETİMİ (STRATEJİK VE GLOBAL YAKLAŞIM), (2000).

Beta Yayınları, İstanbul S.226 Erdem, Türk-İsviçre Rekabet Hukuku, S. 15,

VICKERS, J., (1995). Concepts Of Competition, Oxford Economic Papers, Vol. 47, Pp. 1-23.

VICKERS, J., (1995). Concepts Of Competition, Oxford Economic Papers, Vol. 47, Pp. 1-23.

D'CRUZ, J. AND RUGMAN, A., (1992). New Concepts For Canadian Competitiveness. Kodak, Canada.

DC, (2001). Destination Competitiveness: Development Of A Model With Application To Australia And The Republic Of Korea. An Australian Govt Report, October.

DPT: (2009). Kömürcü, Idris, 2003, Uluslararası Rekabet Gücünün Eğitim Boyutu: Türkiye Üzerine Bir İnceleme, Muğla Üniversitesi, Sbe, Muğla

ŞAHİN, HÜSEYİN; (2002). Türkiye Ekonomisi, 7. Baskı, Bursa: Ezgi Kitabevi Yayınları.S.20

DÜZGÜN, R., (2007). “Türkiye’nin Uluslararası Rekabet Gücü: Çok Değişkenli İstatistiksel Bir Analiz”, Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, Sayı.23, No. 2, S. 421-440.